

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

SOOVITUSED

NÕUKOGU

NÕUKOGU SOOVITUS,

22. mai 2018,

milles käsitletakse ühiste väärtuste, kaasava hariduse ja õpetamise Euroopa mõõtme edendamist

(2018/C 195/01)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 165 ja 166,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) Liit rajaneb sellistel ühistel väärtustel ja üldpõhimõtetel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2. Kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikliga 3 on liidu eesmärk kaitsta ja edendada oma väärtusi.
- (2) Inspireerituna neist väärtustest on liidul korda läinud ühendada riigid, kogukonnad ja inimesed ainulaadse poliitilise projekti alla, mis on teinud võimalikuks Euroopa pikima rahuperioodi, mis omakorda on suurendanud ühiskonna stabiilsust ja majanduslikku õitsengut. Aluslepingus sätestatud väärtuste omaksvõtmine liikmesriikide poolt on loonud ühise aluse, mille põhjal on välja kujunenud Euroopale omane eluviis ja identiteet ning mis on aidanud määrata liidu kohta maailmas.
- (3) Euroopa Liidu ja liikmesriikide ees on palju probleeme, nende hulgas populism, ksenofoobia, lõhestav natsionalism, diskrimineerimine, võltsuudiste ja valetabe levik ning radikaliseerumine, mis viib vägivaldse ekstreemismi. Need nähtused võivad kujutada tõsist ohtu meie demokraatia alustaladele, vähendada usaldust õigusriigi ja demokraatlike institutsioonide suhtes ning olla takistuseks ühtekuuluvustunde kujunemisel Euroopa ühiskondade sees ja vahel.
- (4) Teadmiste puudumine Euroopa Liidu tekkeloo, loomise põhjuste ja toimimise põhialuste kohta soodustab valede levikut ja takistab liidu tegevuse kohta informeeritud arvamuste kujunemist. Liidu ja selle liikmesriikide mitmekeelsuse tundmine toetab vastastikust austust, mõistmist ja koostööd liikmesriikide sees ning vahel.
- (5) Igas vormis ja tasandil ning alates varasest east antaval haridusel on otsustav roll ühiste väärtuste edendamisel. See aitab tagada sotsiaalset kaasatust, pakkudes igale lapsele võrdsed tingimusi ja võimalusi elus hästi toime tulemiseks. Samuti pakub see igapäevaseks eluks aktiivne ja kriitiliselt mõtleval kodanik ning aitab mõista Euroopa identiteeti.
- (6) 2017. aasta novembris Göteborgis toimunud Euroopa juhtide tegevuskava kohtumisel arutasid Euroopa juhid hariduse ja kultuuri tähtsust Euroopa tuleviku jaoks. Arutelu lähtepunktina esitas komisjon oma visiooni Euroopa haridusruumist ning tegi teatise „Euroopa identiteedi tugevdamine hariduse ja kultuuri kaudu“⁽¹⁾ ettepanekuid mitme algatuse loomise kohta. Teatise on öeldud, et „meie Euroopa identiteedi tugevdamine [on] ikka veel oluline ning haridus ja kultuur on parimad suunanäitajad selle saavutamiseks“.

⁽¹⁾ COM(2017) 673 final.

- (7) Pärast Göteborgis toimunud juhtide kohtumist rõhutas Euroopa Ülemkogu oma 14. detsembri 2017. aasta järeldustes, et haridus ja kultuur on kaasava ja sidusa ühiskonna ehitamiseks ja meie konkurentsivõime säilitamiseks võtmetähtsusega ⁽¹⁾.
- (8) Hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (HK 2020) ⁽²⁾ üks eesmärk, nimelt võrdsuse, sotsiaalse sidususe ja kodanikuaktiivsuse edendamine, kehtestati just selleks, et haridus aitaks juurutada kultuuridevahelisi pädevusi ja demokraatlikke väärtusi ja põhiõiguste austamist, vältida igal kujul esinevat diskrimineerimist ja rassismi ja sellega võidelda ning anda lastele, noortele ja täiskasvanutele vahendid positiivseks suhtlemiseks eri taustaga eakaaslastega.
- (9) Pariisi deklaratsioonis, mille Euroopa Liidu liikmesriikide haridusministrid võtsid vastu 17. märtsil 2015, märgiti, et liikmesriigid kohustuvad propageerima ühiseid väärtuseid, väärtustama kriitilist mõtlemist ja meediapädevust, edendama kaasavat haridust ja kultuuridevahelist dialoogi. Kogu ELi hõlmanud avaliku konsultatsiooni ⁽³⁾ käigus saadud vastused näitavad selgelt kaasava hariduse edendamise vajalikkust. Vaid 16 % vastanutest leiab, et haridus aitab praegu seda eesmärki saavutada; 95 % vastanutest arvab, et haridus peaks aitama noortel mõista ühiste väärtuste tähtsust, ja 98 % vastanutest leiab, et liit peaks aitama liikmesriikidel seda ülesannet täita.
- (10) 2017. aasta Eurydice uurimus kodanikuhariduse kohta Euroopa koolides näitab, et kodanikuharidus on praegu mitmes Euroopa riigis tähelepanu keskmes. Samal ajal puuduvad peaaegu pooltel riikidel siiski poliitilised põhimõtted selles osas, kuidas integreerida kodanikuharidus õpetajate põhikoolitusse. Seepärast tuleks toetada õpetajaid ja pakkuda neile vajalikke vahendeid, mis aitavad luua avatud õppekultuuri ja -keskkonna ning tulla toime erineva taustaga õpilastest koosnevate klassidega, et õpetada kodanikupädevusi, edastada Euroopa ühist pärandit, edendada ühiseid väärtusi ja olla õpilastele eeskujuks.
- (11) Vägivaldse äärmusluseni viiv radikaliseerumine on endiselt terav probleem mitmes liikmesriigis. Ühiste väärtuste edendamine sotsiaalse sidususe ja integratsiooni läbiva teemana, sealhulgas hariduspoliitika kaudu, on probleemide lahendamise vältimatu osa. Liikmesriikide jõupingutuste toetamiseks moodustas Euroopa Komisjon 2017. aasta juulis kõrgetasemelise radikaliseerumise vastu võitlemise eksperdirühma, ⁽⁴⁾ kelle ülesandeks on kindlaks määrata toetusmeetmed, sealhulgas haridusalased meetmed.
- (12) Viimase PISA uuringu tulemustes ning hariduse ja koolituse valdkonna 2017. aasta ülevaates on rõhutatud haridusliku ebavõrdsuse ja õpilaste sotsiaal-majandusliku tausta seotust. PISA andmed näitavad, et vaesematest leibkondadest pärit õpilaste puhul on koolis halvasti hakkama saamine kolm korda tõenäolisem kui jõukamate õpilaste puhul ning et sisserändaja taustaga õpilaste puhul on üle kahe korra tõenäolisem, et nende õpitulemused jäävad teiste õpilaste omadest allapoole. Noorte marginaliseerumise vältimisel on väga olulisel kohal kaasav ja võrdsetel võimalustel põhinev haridussüsteem, mis soodustab ühiskonna sidusust, paneb aluse kodanikuaktiivsusele ja suurendab tööalast konkurentsivõimet.
- (13) Rahvusvahelise Haridustulemuslikkuse Hindamise Assotsiatsiooni 2016. aasta rahvusvaheline kodanikuhariduse uuring näitab, et rahvuslik identiteet ja Euroopa identiteet saavad positiivselt koos eksisteerida ega lähe üksteisega vastuollu. Samuti ilmneb uuringust, et suuremate kodanikuteadmistega õpilased on tõenäolisemalt ka sallivama suhtumisega õpilased.
- (14) Eurobaromeetri uuringud näitavad, et teadmised Euroopa Liidust on erakordselt halvad. 2014. aasta arvamusuuringu põhjal arvas 44 % inimestest, et neil on puudulik arusaamine sellest, kuidas EL toimib, samas kui 2011. aasta arvamusuuring näitas, et suhteliselt suur osa vastanutest arvas, et nad ei ole Euroopa Liidu asjadega hästi kursis. Sama uuring näitas ka, et kolmandik inimestest ei teadnud täpselt, mitu liikmesriiki liidus on. Eurobaromeetri 2017. aasta uuring näitas, et 89 % noortest eurooplastest on nõus sellega, et riikide valitsused peaksid pöörama koolihariduses rohkem tähelepanu nende õigustele ja kohustustele liidu kodanikena. Lisaks sellele on viimases Eurobaromeetri uuringus rõhutatud, et 35 % vastanutest leiavad, et võrreldavad haridusstandardid aitavad tuleviku Euroopat kõige enam.

⁽¹⁾ EUCO 19/1/17 REV 1

⁽²⁾ Nõukogu ja komisjoni 2015. aasta ühisaruanne hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (HK 2020) rakendamise kohta. Hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö uued prioriteedid (ELT C 417, 15.12.2015, lk 25).

⁽³⁾ SWD(2018)13 final

⁽⁴⁾ Komisjoni 27. juuli 2017. aasta otsus, millega moodustatakse kõrgetasemeline radikaliseerumise vastu võitlemise tööühm (ELT C 252, 3.8.2017, lk 3).

- (15) Selle taustal on määrav, et liikmesriigid suurendaksid oma jõupingutusi 2015. aasta Pariisi deklaratsiooni kõigi eesmärkide saavutamiseks. Eriti oluline on jätkata ühiste väärtuste kui sidususe ja kaasavuse suunanäitajate edendamist, toetada osaluspõhise õpikeskkonna rakendamist hariduse kõigil tasanditel, parandada õpetajate koolitust kodanikuks olemise ja mitmekesisuse teemal ning suurendada kõigi õppijate meediapädevust ja täiendada nende kriitilise mõtlemise oskusi.
- (16) Kvaliteetse ja kaasava hariduse tegelik ja võrdne kättesaadavuse tagamine kõigi õppijate, sh sisseandajate järeltulijate, ebasoodsa sotsiaal-majandusliku tausta, erivajaduste ja puudega isikute jaoks – kooskõlas puuetega inimeste õiguste konventsiooniga – on sidusamate ühiskondade arenguks vältimatu. Selles tegevuses võiks liikmesriikidele kasuks tulla juba olemasolevate liidu vahendite, eelkõige programmi „Erasmus+“, Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide, programmi „Loov Euroopa“, programmi „Kodanike Euroopa“, õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programmi, Euroopa solidaarsuskorpuse ja programmi „Horisont 2020“ vahendite kasutamine, samuti Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuuri juhised ja teadmised.
- (17) Programm „Erasmus+“ näitab, et liikuvus ja piiriülesed kontaktid on tõhus viis Euroopa identiteedi kogemiseks. On väga tähtis, et iga kategooria õppijad üle Euroopa saaksid selle programmiga pakutavast võrdselt kasu, eelkõige liikmesriikidevahelise õpilasvahetuse kaudu. Virtuaalne liikuvus, eelkõige eTwinningu võrgustik, on suurepärase vahend õpilastevaheliste otsekontaktide loomiseks ja seda hakatakse järgmistel aastatel riikidevahelise tegeliku liikuvuse kõrval rohkem kasutama.
- (18) Euroopa mõõtme lisamine õpetamise aitaks õpilastel kogeda Euroopa identiteeti kogu selle mitmekesisuses ning tugevdada Euroopa positiivset ja kaasavat ühtekuuluvustunnet, mis täiendab nende kohalikku, piirkondlikku ja riiklikku identiteeti ja traditsioone. See on oluline ka Euroopa Liidu ja liikmesriikide parema mõistmise edendamise seisukohast.
- (19) Käesolevas soovitusel austatakse täielikult subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Soovitusel sisu ei mõjuta nimetatud valdkondade riiklike algatuste sisu, eelkõige riikliku kodanikuhariduse valdkonnas,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

Liikmesriigid peaksid:

Ühiste väärtuste edendamine

- tõhustama Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 sätestatud ühiste väärtuste jagamist alates varasest east ning iga tasandi ja igat liiki hariduses ja koolituses elukestvas perspektiivis, et tugevdada sotsiaalset sidusust ning positiivset ja kaasavat kohalikku, piirkondlikku ja liidu tasandi ühtekuuluvustunnet;
- jätkama Pariisi deklaratsiooniga võetud kohustuste täitmist, eelkõige järgmiselt:
 - edendada kodanikuaktiivsust ja eetikaalast haridust, samuti avatud klassiruumi õhkkonda, et soodustada sallivust ja demokraatlikku hoiakut ning sotsiaalseid, kodaniku- ja kultuuridevahelisi pädevusi;
 - arendama kriitilist mõtlemist ja meediapädevust, eelkõige interneti ja sotsiaalmeedia kasutamisel, et suurendada teadlikkust infoallika usaldusväärsusega seonduvatest ohtudest ja aidata teha põhjendatud otsuseid;
 - kasutama olemasolevaid struktuure või töötama vajaduse korral välja uued struktuurid, millega edendada õpetajate, lapsevanemate, õpilaste ja üliõpilaste ning laiemate kogukondade aktiivset osalemist koolielus; ning
 - toetama seda, et noortele luuakse võimalusi osaleda demokraatias ning võtta aktiivselt, kriitiliselt mõeldes ja vastutustundlikult osa kogukonnaelust;
- kasutama tõhusalt kodanikuhariduse edendamise olemasolevaid vahendeid, näiteks Euroopa Nõukogu demokraatliku kultuuri pädevuste raamistikku;

Kaasava hariduse andmine

- edendada kaasavat haridust kõigi õppijate hulgas, eelkõige järgmiselt:
 - kaasates kõik õppijad kvaliteetsesse haridusse alates varasest lapseast ja läbi kogu elu/kogu eluea jooksul;

- b) pakkudes kõikide õppijate konkreetsetele vajadustele vastavat tuge, sealhulgas pidades silmas ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga, sisserändaja taustaga, erivajadustega ja kõige andekamate õpilaste vajadusi;
 - c) muutes ülemineku ühelt haridusteelt teisele lihtsamaks ning võimaldades pakkuda asjakohast haridus- ja karjääri-nõustamist;
5. kasutama tõhusalt vabatahtlikkuse alusel Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuuri pakutavaid võimalusi, et rakendada ja jälgida edukaks osutunud kaasavaid lähenemisviise oma haridussüsteemides;

Euroopa mõõtme edendamine õpetamises

6. edendama õpetamises Euroopa mõõdet, innustades tegema järgmist:
- a) parandama Euroopa konteksti ja ühise pärandi ja ühiste väärtuste mõistmist ning suurendama teadlikkust liidu ja liidu liikmesriikide ühtsusest ja mitmekesisusest, sotsiaalsest, kultuurilisest ja ajaloolisest taustast;
 - b) suurendama arusaamist liidu tekkeloost, väärtustest ja toimimisest;
 - c) suurendama õpilaste ja õpetajate osalemist eTwinningu võrgustikus, piiriüleses liikuvuses ja riikidevahelistes projektides, eriti koolide puhul;
 - d) algatama rohujuuresandide projekte, et suurendada teadlikkust ja parandada arusaamist Euroopa Liidust õpikeskkondades, eelkõige noortevaheliste otsekontaktide kaudu, nagu näiteks Euroopa Liidu päeva iga-aastane tähistamine õpikeskkonnas vabatahtlikkuse alusel;

Haridustöötajate ja õpetamise toetamine

7. võimaldama haridustöötajatel propageerida ühiseid väärtusi ja pakkuda kaasavat haridust järgmisel viisil:
- a) võttes meetmeid, mis aitavad haridustöötajatel edastada ühiseid väärtusi ja soodustada kodanikuaktiivsust, arendades samas ühtekuuluvustunnet ja arvestades õppijate mitmesuguste vajadustega; ning
 - b) soodustades formaalharidust ja täiskasvanuharidust, vahetus- ning vastastikuse õppe ja vastastikuse nõustamise tegevust ning haridustöötajate juhendamist ja mentorlust;

Rakendusmeetmed

8. vaatama läbi olemasolevad hariduse, koolituse ja mitteformaalse õppe valdkonna poliitilised põhimõtted ja tavad ning vajaduse korral neid parandama, et eespool esitatud soovitusel ellu viia;
9. määrama kindlaks vajadused ja tugevdama avalikkuse kaasalöömist, kasutades olemasolevaid andmeid või vajaduse korral kogudes uusi andmeid, eesmärgiga parandada tõenditel põhineva poliitika kujundamist hariduse ja koolituse sotsiaalse ja ühiskondliku mõõtme puhul;
10. jätkama koostööd ELi hariduse ja koolituse, noorte, spordi ja kultuuri strateegilise koostöö raamistike kaudu, kasutades selleks vastastikust õppimist ja vastastikust nõustamist ning heade tavade vahetamist eesmärgiga edendada ühiseid väärtusi;
11. kasutama tõhusalt ELi rahastamisvahendeid, eelkõige programmi „Erasmus+“, Euroopa struktuuri- ja investeerimis-fonde, programme „Loov Euroopa“ ja „Kodanike Euroopa“, õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programm ning programmi „Horisont 2020“, eesmärgiga eespool esitatud soovitusi rakendada;

AVALDAB HEAMEELT KOMISJONI KAVATSUSE ÜLE

12. toetada liikmesriike käesoleva soovitusel sätete rakendamisel olemasolevate vahendite ja rahastamisvahendite, näiteks programmi „Erasmus+“ abil, eelkõige õpiliikuvuse kaudu hariduse kõigil tasanditel, rõhuasetusega koolidel, riikidevahelistel projektidel, eTwinningu võrgustikul ja Jean Monnet' meetmetel;
13. toetada riiklikke ja piirkondlikke poliitilisi reforme ja tavade parandamist, kasutades selleks hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö raamistikku (HK 2020) ja muid sellele järgnenud raamistikke;

14. töötada vajaduse korral välja kasutatavad võrdlusvahendid ja koostada juhendid poliitikakujundajatele ja poliitika elluvijatele ja vaadata need regulaarselt läbi ning toetada uurimis- ja teadustegevust ning huvirühmade kaasatust teadmismajaduste rahuldamiseks;
15. hinnata käesoleva soovitusel võetud meetmete rakendamist, eelkõige HK 2020 raamistikus ning hariduse ja koolituse valdkonna ülevaate raames.

Brüssel, 22. mai 2018

Nõukogu nimel

eesistuja

K. VALCHEV
